

חולין עח

משה שווערד

1. ספר ויקרא פרק כב

(כז) שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לידוד:
(כח) ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד:

2. ספר החינוך - מצוה רצד

משרשי המצוה...ועוד נוכל לומר בענין על צד הפשט כמו כן, שהוא לקבוע כנפשנו מדת החמלה ולהרחיק מדת האכזריות שהיא מדה רעה, ולכן, אף על פי שהתיר לנו הא-ל מיני בעלי חיים למחייתנו צונו לבל נהרוג אותו ואת בנו ביחד, ולקבוע בנפשנו מדת החמלה:

3. ספר אהבת יהונתן על ויקרא פרק כב פסוק כח

ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. הנה הקליר יסד בפיוט דיום שני של פסח צדקו אותו ואת בנו ביום אחד בל תשחטו משמע שהקב"ה חס על אותו ואת בנו והקשה הר"ר אלחנן הביאו התוס' במס' מגילה דף כ"ה דהא איתא במתניתין האומר על קן צפור יגיע רחמין משתקין אותו ע"ש ונראה דלא קשה מידי ...

4. ספר מורה נבוכים - חלק ג פרק מז

וכן אסר לשחוט 'אותו ואת בנו' 'ביום אחד' - להשמר ולהרחיק לשחוט משניהם הבן לעיני האם, כי צער בעלי חיים בשה גדול מאד, אין הפרש בין צער האדם עליו וצער שאר בעלי חיים, כי אהבת האם ורחמיה על הולד אינו נמשך אחר השכל, רק אחר פועל הכח המדמה, הנמצא ברוב בעלי חיים כמו שנמצא באדם. והיה זה הדין מיוחד ב'שור ושה', מפני שהם - מותר לנו אכילתם מן הביתיות הנהוג לאכלם, והם אשר תכיר מהם האם מן הולד:

5. שו"ת הרשב"א חלק ד סימן רנג

שאלת: שהרמב"ם ז"ל נתן טעם, לאיסור אותו ואת בנו, ולפי שהבהמות בטבען דואגות על בניהם כשואות ששוחטין את בניהם. וטעם זה אינו מספיק, למה ששוחטין זה שלא בפני זה. תשובה: אל תתן לבך לטעמי המצות שכתב הרב ז"ל, כי יש ויש קושיות גדולות, כמעט בכלן. וגם בזו קושיא, דא"כ נצטרך לומר שהבהמות כבני אדם, מכירין את בניהם, ואפ"ל לאחר גדלות שאינן כרוכין אחריהם, ושאינן האב דואג אלא האם. ובשלוח חקן, אין ההקפדה בשחיטה, ויש הקפדה בלקיחה, ושיניח האם הדואגת, ויקח הבנים. ושהבהמה דואגת, והחיה אינה דואגת. וחוז' מכבוד הרב ז"ל, אין משגיחין בטעמים האלו. וברוך היודע טעם גזירותיו.

6. ח' רמב"ן על חולין דף עח/א

הא דתנן ושניהם כשרים ושניהם סופגים. מצאתי בהלכות גדולות ואי עבר ושחט אמה ובתה בחד יומא קמא שרי למיכליה בשעתיה, בתרא משהי ליה עד לאורתא ואכיל ליה, ואי במזיד שחטיה לבתרא מלקינן ליה ולאורתא שרי באכילה, ולא מצאתי זה בתלמוד, וקנס הוא שלמד ממעשה שבת, ואין תלמודו דומה יפה:

7. שו"ע יורה דעה - סימן טז

(ג) עבר ושחט אותו ואת בנו ביום א', מותר לאכלם; ויש מי שאוסר (בו כיום לאכול האחרון), (הרא"ש והר"ן):

8. שפתי כהן על יורה דעה - סימן טז

(ג) לאכול האחרון. אבל הראשון עכ"פ מותר דהא בשעה ששחטו לא עביד איסורא כלל והטעם שהאחרון אסור כתב הר"ן משום קנס (כמו שנתבאר בא"ח ר"ס ש"ח לענין שבת) ונראה דוקא ליה קנסין אבל לאחרים מותר וכן משמע דעת הפרישה וכן משמע ל' בה"ג שהביא הרא"ש ששוחט אותו ואת בנו לא יאכל האחרון בו ביום עכ"ל וכן נראה מהראיה שהביא הרא"ש לדין זה מדרב יוסף ע"ש:

9. חדושי הרמב"ן על מסכת חולין דף עח/ב

והא דאמרינן שאני הכא דאמר קרא או לרבות את הכלאים. איכא למידק דהא משור או כשב דרשינן להוציא את הכלאים כדאיתא בפ' השוחט (ל"ה ב'), איכא למימר התם כיון דלא כתיבא ביה מיעוטא וממילא נתרבה איצטריך רחמנא למעוטיה, שלרבותו לא היה צריך, אבל כאן שכתוב שה משמעו סתם להוציא את הכלאים כדרבא, למעטו אינו צריך, הא לא בא הכתוב אלא לרבותו:

10. רמב"ן על ויקרא פרק כב פסוק כז

(כח) אתו ואת בנו נוהג בנקבה שאסור לשחוט האם והבן או האם והבת, ואינו נוהג בזכרים ומותר לשחוט האב והבן, לשון רש"י פוסק הרב הלכה כדברי האומר אין חוששין לזרע האב (חולין עט), וכן דעת אונקלוס, והוא הנכון בגמרא בדין אותו ואת בנו אבל דרך הכתוב כשמזכיר הנקבה ביחוד לקרות אותה פרה, ואם כן היה ראוי שיאמר הכתוב, ופרה או כשבה אותה ואת בנה, אלא מפני שהזכיר שור או כשב או עז כי יולד, והזכיר האם והבן והיה שבעת ימים תחת אמו, אמר כי במינין הזכרים האלו שהם שור ושה עוד מצוה אחרת בהן, כי אותו ואת בנו הנזכרים לא ישחטו ביום אחד:

11. הערות מהרב אלישיב

דתניא אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניה אומר נוהג בין בזכרים ובין בנקבות וכו'. הנה פליגי חנניה ורבנן אי אוא"ב נוהג אף בזכרים, ולרבנן ס"ל דרק בנקיבות. ובגמ' להלן מתבאר דס"ל דאין חוששין לזרע האב. ולכאוי צריך הסבר בגמ', דמה ההכרח לומר דאין חוששין, הא אי אין חוששין הרי פשיטא דליכא אוא"ב דהא ליכא אב, אליבא דרבנן, ולחנניה פליג כוח וס"ל דחוששין והיינו דאיכא אב ושייך ב' אותו ואת בנו. [ולכאוי] הא ה' אפשר לומר דאף לרבנן ס"ל דחוששין ורק דלא סגי בחלק האב דליתחייב מצד אוא"ב. וצ"ל דהא איכא ב' רכים כשיטת רבנן או דנימא דס"ל דחוששין לזרע האב, ולפיין נתחדש בזה חידושא דאע"ג דהוא קשור ושייך לולד כמו האם מ"מ ליכא עליי חיובא דאוא"ב, וצריך לרחוק בטעמיה מהיכ"ת דנימא הכי, או דאפשר לומר דפליגי רבנן גופיה דלרבנן חרית רחמנא דאין חוששין לזרע האב, ומשום דלא סגי בחלקו, ולפיין ליכא חידושא בעצם דינא דליכא אוא"ב, ועדיף לגמ' למינקט הכי, דא"צ לומר דחידושא התורה חידוש גדול וכנ"ל.

12. רמב"ם הלכות שחיטה פרק יב הלכה יא

איסור אותו ואת בנו נוהג בנקבות **שזה בנה ודאי**, ואם נודע ודאי שזה הוא אביו אין שוחטין שניהן ביום אחד ואם שחט אינו לוקה, שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג.

13. רמב"ם הלכות שחיטה פרק יב

[יא] אין איסור או"ב נוהג אלא וכו'. שם מחלוקת תנאים ופסק כר' יהודה דמספקא ליה. וא"ת שפיר קאמר חנניה כתיב אותו דמשמע זכר וכתוב בנו מי שבנו כרוך אחריו ומשמע נקבה הילכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות אלא לרבנן אמאי כתב אותו שהוא לשון זכר. וי"ל דאותו משמע זכר ומשמע מין השור והשה כלומר מין השור והשה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד:

14. מגיד משנה הלכות שחיטה פרק יב

[יא] אין איסור או"ב נוהג אלא וכו'. פלוגתא דרבנותא היא אם נוהג בזכרים אם לא משום דבגמ' מיייתנן ברייתא דתניא או"ב נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניה אומר נוהג בין בזכרים בין בנקבות ויש מי שפסק כחנניה משום דשמואל אמר הלכה כחנניה ויש מי שפסק כת"ק בר פלוגתיה דחנניה וכן פסק הרי"ף והאר"י כל אחד בראיות **ודעת רבינו היא דנהי דהלכה כת"ק דחנניה זהו לענין דינא דאינו לוקה אבל לחומרא שלא לשחוט אותו לכתחלה הלכה כחנניה** וכן היא דעת מקצת המורים וכן הם דברי רבינו אין איסור או"ב נוהג בודאי אלא בנקבות אבל מספק נוהג גם בזכרים ומשום ספק לא לקי:

15. הערות מהרב אלישיב

ונוסף על כך **מצינו ברמב"ם (פי"ב משחיטה ה"י) מותר לשחוט את המעוברת - עובר אבר מאמו הוא וכו' עכ"ל.** וכפי הנראה מהגר"א שם דלמד בפשוטו דכוונת הרמב"ם להך כללא - בכל התלמוד כולו - דעובר ירך אמו, דזה המקור להרמב"ם דבכמה דוכתי מצינו דאין ההלכה כמ"ד עובר לאו ירך אמו, אך לפ"ז תמוה מאוד דנמצא למ"ד דעובר לאו ירך אמו הרי עובר בשחיטת מעוברת על איסור אותו ואת בנו, ומעולם לא מצאנו דלישתמיט שום תנא דס"ל דאסור לשחוט בהמה מעוברת.

ולולי דברי הגר"א הי' אפשר לומר דאין כוונת הרמב"ם להך מ"ד דבכל התורה כולה ס"ל דעובר ירך אמו, אלא דהרמב"ם פירש מה חלות השחיטה על העובר, והוא דכמו דשוי כל האיברים שבכהמה מדכתי' כל בכהמה תאכלו, הי"ה נמי לעובר, ולהכי ל"ש איסור דאותו ואת בנו, וזה כוונתו דעובר ירך אמו, וכנ"ל.

ומבואר ברמב"ם חידוש דהך איסור דאותו ואת בנו הרי מיירי ששחט בזה אחר זה, ויל"ע מאי דינא אי שחט בב"א - אם נימא דאפשר לצמצם - ומשמע מדבריו דנמי אסור, דהא במעוברת הו"ל כב"א ושוי משום דעובר אבר מאמו.

16. ספר קובץ הערות - סימן עד

והנה בהך כללא דאע"ל מ' ישנו קושיות הרבה, כגון בשחיטות האסורות, כמו באותו ואת בנו וחולין בעזרה וקדשים בחוץ, דנימא שלא תועיל השחיטה לטהר מידי נבילה, וכן בשוחט קדשים במחשבת פיגול [ובזה י"ל דאין האיסור על השחיטה אלא על המחשבה]. וי"ל דאע"ל מ' אין הכונה על המעשה עצמה, שכבר נעשית וא"א לבטלה, אלא על חלות הדין היוצא מהמעשה, וא"כ לא שייך לומר אע"ל מ' אלא היכא שהאיסור הוא ג"כ על חלות הדין, כמו באונס שגירש, דאין הקפידא על מעשה הגירושין, אלא שלא תגרוש ממנו, דלו תהיה לאשה אמר רחמנא, וכן בקדושי אלמנה לכ"ג ובמפריש תרומה מן הרעה על היפה, ככולן האיסור וקפידת התורה שלא יחול הדין, אבל בשחיטות האסורות האיסור הוא על מעשה השחיטה ולא על היתר השחיטה, ואילו יצויר היתר שחיטה בלא מעשה שחיטה, אין בזה איסור, דלא תשחטו כתיב באו"ב. ומה"ט מותר לשחוט בהמה מעוברת, אף למ"ד עובר לאו ירך אמו, משום דלהך מ"ד ליכא מעשה שחיטה על הולד אלא היתר, כמש"כ בעל המאור חולין (ע"ד [כ"ה ע"א מדפי הרי"ף]) [ועיין בלשון הרמב"ם פי"ב משחיטה [ה"י] ובפירוש הרא"ש רפ"ב דפרה. נ.]. ואף דבשחיטה שאינה מטרת ליכא איסורא, ה"ט דבכה"ג אין זו שחיטה אלא נחירה, אבל בשחיטה כשרה, האיסור הוא על מעשה השחיטה, ולא על ההכשר היוצא מהשחיטה, אמנם באונס שגירש, אילו היה אפשר לגרש אשה בלא גט, ג"כ איכא איסורא דולא יוכל לשלחה, דהא דאע"ל מ' הוא משום דאמר רחמנא לא תעביד, וא"כ הכל תלוי באיזה דבר אמר רחמנא לא תעביד, דאם האיסור הוא על עשיית המעשה, בזה לא שייך לא מהני, דהמעשה א"א להתבטל, ובחלות הדין, לא אמר רחמנא לא תעביד. ומה שהקשו תוס' [תמורה ד' ע"ב ד"ה רבא] בשוחט את הפסח על החמץ נימא אע"ל מ', התם אין האיסור על מעשה השחיטה אלא על הכשר הקרבן שישנו בשחיטה, דהרי גם זורק ומקטיר על החמץ איתרבו לאיסורא:

17. ספר קובץ הערות - סימן עו

(ד) עוד יש נפק"מ הרבה מזה, כגון באי עביד לא מהני, לא שייך הך כללא אלא היכא שהדין נפעל ע"י כח האדם, כגון באונס שגירש, ומקדש חייבי לאוין, ותורם מן הרע על היפה, אבל בשחיטה, שההכשר נעשה מאליו, לא שייך כלל לומר אע"ל מ', וע"כ לא קשה מהשוחט בשבת שחיטתו כשרה, דכיון שהשחיטה נעשית כהלכתה, ע"כ הבהמה ניתרת ממילא, וכן בהא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, לא שייך לומר כן אלא היכא שהאדם הוא האוסר, אבל היכא שהאיסור הוא ממילא, ע"י המעשה, אין נפק"מ אם אינו שלו. והא דהמשתחוה לבהמת חבירו לא נאסרה [ע"ז נ"ד ע"א], אף דאיסור ע"ז חל בעל כרחו של העובד, אבל היחוד שהבהמה מתיחדת לע"ז הוא ע"י רצון האדם, ולא כל כמיניה ליחד דבר שאינו שלו. וכן בתכריכי המת [סנהדרין מ"ז ע"ב], האיסור חל מאליו, אלא דאינו יכול ליחד בגד שאינו שלו שיהיה מיוחד למת, והאיסור תלוי במה שהבגד מיוחד להמת. וכן נפק"מ בהא דאין דשב"ע פחות משנים, לקיום הדבר, והמקדש בלא עדים לא חלו הקידושין כלל [קידושין ס"ה ע"ב], ומ"מ בא"א שזינתה, דהוי גם כן דשב"ע, אין צריך עדים לקיום הדבר, אלא גם אם זינתה בלא עדים נאסרת, משום דהאיסור חל ממילא בעל כרחיה, כמ"ש תוס' קידושין (ס"ו ע"א [ד"ה אמר]) (ומזה צ"ע דעת הסוכרין דיבום צריך עדים לקיום הדבר):